

1981/82:137

Tisdagen den 4 maj

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

1 § Anmälan om kompletteringsval till utskott

Anf. 1 TREDJE VICE TALMANNEN:

Moderata samlingspartiets partigrupp har som suppleant i socialutskottet under Mårten Werners ledighet anmält hans ersättare Margit Gennser.

Centerpartiets partigrupp har som suppleant i socialförsäkrings- och utbildningsutskotten under Larz Johanssons ledighet anmält hans ersättare Bibi Rosengren.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

suppleant i socialförsäkringsutskottet

Bibi Rosengren (c)

suppleant i socialutskottet

Margit Gennser (m)

suppleant i utbildningsutskottet

Bibi Rosengren (c)

2 § Svar på fråga 1981/82:340 om katastrofbistånd till Sydyemen

Anf. 2 Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Bertil Mårbrink har frågat mig om regeringen är beredd att ge katastrofbistånd till Demokratiska folkrepubliken Yemen med anledning av inträffade översvämningkatastrofer.

Sydyemen drabbades vid månadsskiftet mars-april av de hittills värsta översvämningarna i landets historia, med omfattande materiella skador och

---

*Om katastrofbi-
stånd till Sydye-
men*

uppskattningsvis 50 000 människor hemlösa som följd. Dessa är nu i behov av mat, tillfälliga bostäder, mediciner, filter och andra förnödenheter. FN:s katastrofhjälpkontor (UNDRO) har vädjat om skyndsamma hjälpinsatser, och Världslivsmedelsprogrammet (WFP) har åtagit sig att bistå med livsmedel. Från svensk sida har vi utlovat 8 100 ton vetemjöl för ändamålet.

Svenska röda korset har genom Sydyemens motsvarighet, Röda halvmånen, hittills bidragit med tält till ett värde av 250 000 kr. Regeringen kommer inom kort att ta ställning till en ansökan om bidrag från Rädda barnen för en hjälpinsats i Sydyemen.

Anf. 3 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på min fråga.

Jag vill bara göra en liten komplettering när det gäller omfattningen av de skador som den aktuella översvämningskatastrofen åsamkat Sydyemen. Enligt de uppgifter jag har inhämtat har ungefär 500 människor och 50 000 kreatur dödats samt 25 000 hus förstörts. Bara i ett litet område av landet har exempelvis dricksvattnet i 200 brunnar blivit otjänligt. Vattnet kan inte användas som dricksvatten, eftersom brunnarna har slammat igen.

Hela kostnaden för katastrofen i landet uppskattas till 4,5 miljarder kronor. Sydyemen är ju ett oerhört fattigt land. Det vet både utrikesministern och jag. Således rör det sig här om ofattbara summor för landet. De insatser som Sverige hitintills har gjort har jag ingenting emot, utan jag tycker att de är bra.

Vidare förutsätter jag att Rädda barnens ansökan, som skall behandlas av regeringen snarast, också blir positivt bemött. De åtgärder som hitintills vidtagits bör man notera. Ändå kan vi naturligtvis vara överens om att detta är en droppe i havet, jämfört med de enorma utgifter som landet står inför. Jag tror att man kan förebygga naturkatastrofer. Också år 1975 inträffade en översvämningskatastrof, men inte av den här fruktansvärda omfattningen. Man kan, såvitt jag förstår, förebygga katastrofer av detta slag genom att uppföra vissa dammbyggnader. Men det är förknippat med oerhört stora kostnader. Jag vill därför fråga utrikesministern om det är tänkbart att låta Sverige bistå Sydyemen med exempelvis uppförande av dammbyggnader, och vidare om man från svensk sida kan tänka sig att internationellt ta upp en sådan fråga, t. ex. i FN. Det är väl det lämpligaste organet genom vilket ett antal länder kan ställa upp. Det måste ju ligga i vårt intresse att så långt det är möjligt minimera riskerna för sådana här översvämningskatastrofer. Det kan man, såvitt jag begriper, faktiskt göra på ett ganska effektivt sätt med dessa dammbyggnader. Landet vill också uppföra dammbyggnader, men det är så fattigt att det inte har resurser för att göra det.

Jag skulle vara tacksam, om utrikesministern ville svara på dessa frågor.

Anf. 4 Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! I sådana här sammanhang brukar Sverige ta ställning till

ansökningar från i regel internationella eller svenska hjälporganisationer. I den mån det görs sådana framställningar som gäller annat än livsmedelshjälp, är det klart att även de kommer att prövas. Det är sedan en resursfråga hur mycket vi kan ställa upp med.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1981/82:355 om rätten till barnomsorgsplats vid föräldrars arbetslöshet

Anf. 5 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Inga Lantz har frågat mig om regeringen kommer att ta något initiativ för att uppnå att föräldrar som drabbas av arbetslöshet får behålla sina daghems- och fritidshemsplatser.

Jag delar Inga Lantz uppfattning att en påtvingad arbetslöshet medför stora påfrestningar för den som drabbas. Att förlora den plats man lyckats få inom barnomsorgen kan förvärra situationen och medför därutöver svårigheter att kunna tacka ja till erbjudande om nytt arbete. Även för barnets del kan det vara olyckligt med avbrott i den kontinuerliga verksamhet som bedrivs inom barnomsorgen.

Jag har tidigare aviserat att jag har för avsikt att ta upp nya diskussioner med Svenska kommunförbundet om barnomsorgens utbyggnad. Jag kommer i det sammanhanget även att ta upp frågan om kommunernas regler när det gäller rätten till barnomsorgsplats vid föräldrars arbetslöshet.

Anf. 6 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag skall be att få tacka för svaret. På grund av en knäskada blir jag stående i bänken.

Om man inte kan åberopa särskilda behov, är tyvärr grunden för att man över huvud taget skall komma i fråga för en barnomsorgsplats att föräldern eller föräldrarna arbetar eller studerar. Vänsterpartiet kommunisterna har aldrig accepterat detta synsätt. Vi menar att barnomsorgen skall vara till för barnens egen skull, därför att de behöver en bra kollektiv barnomsorg. Vi har aldrig accepterat att barnomsorgen skall styras av konjunkturen, av skiftande situationer på arbetsmarknaden. Så är det faktiskt i dag.

Eftersom grunden för erhållande av en barnomsorgsplats är föräldrarnas arbete eller studier, mister familjen daghems- eller fritidshemsplatsen om föräldrarna blir arbetslösa. Arbetslösheten ökar. Dess effekter är många och svåra, och nu drabbar arbetslösheten också barnen, på så sätt att de utestängs från sin vanliga miljö, sin arbetsmiljö, nämligen daghemmet. Situationen för familjen, för barnen och deras mammor – det är ju kvinnorna som allra först drabbas av arbetslösheten – försvåras ytterligare till följd av att de också mister platsen på daghemmet eller fritidshemmet.

I de flesta kommuner regleras frågan om barnomsorgsplats utifrån detta synsätt, eftersom bestämmelserna är formulerade som de är. Det kan röra sig

Nr 137

Tisdagen den
4 maj 1982

---

*Om rätten till
barnomsorgsplats
vid föräldrars
arbetslöshet*

Tisdagen den
4 maj 1982

*Om rätten till
barnomsorgsplats
vid föräldrars
arbetslöshet*

om tre månader eller kanske något längre tid, sedan sägs platsen upp. Hittills har detta förstås inte varit särskilt vanligt, men med en ökande arbetslöshet kommer det att bli vanligt, om inte föräldrarna kan åberopa särskilda skäl för att få ha kvar sin plats.

I svaret som jag har fått av Karin Söder kan jag spåra att regeringen också inser det farliga i detta. Även om Karin Söders svar är en markering att kommunerna bör vara försiktiga i denna fråga, hade det varit önskvärt med ett klarare uttalande på denna punkt. Jag menar med andra ord att arbetslöshet inte bör få utgöra grund för uppsägning av plats inom barnomsorgen.

Jag vill ställa en direkt fråga till Karin Söder, eftersom jag här spårar i varje fall en viljeyttring: Är det regeringens uppfattning att arbetslöshet inte skall få vara grund för uppsägning av plats inom barnomsorgen?

Anf. 7 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag tycker inte att Inga Lantz skall säga att man bara kan spåra en förståelse i svaret. Det uttrycks faktiskt ganska klart i svaret vad jag har för uppfattning i den här frågan. Jag vill återigen understryka att det är viktigt med vistelsestrygghet för barnen. Men det är inte heller ett så enkelt problem, från flera utgångspunkter. Jag har sagt att vi därför skall ta upp frågan med Kommunförbundet och verkligen diskutera den seriöst för att se till barnens bästa. Men det kanske inte finns någon helt enkel lösning på problemet, och det är inte säkert att det skall lösas på ett och samma sätt överallt. Men jag har alltså en bestämd vilja att försöka ta itu med problemet för barnens skull.

Därutöver vill jag säga att man i betänkandet Förvärvsarbete och föräldraskap, som har lagts fram av jämställdhetskommittén, också tar upp denna fråga och föreslår en lagstiftning i den riktning som Inga Lantz efterlyser. Förslaget kommer att gå ut på remiss och kommer efter remissomgången att behandlas. Men det första steget är alltså att diskutera frågan med Kommunförbundet, för att vi skall kunna få så enhetliga regler som möjligt för frågans prövning i kommunerna.

Anf. 8 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Som i så många andra sammanhang räcker det inte med välvilliga ord, utan det behövs klara ställningstaganden från regeringen. Jag är inte riktigt nöjd, även om jag spårar en välvilja.

Ute i kommunerna pågår dessa diskussioner. Det kommer dispensansökningar m. m. utifrån det förhållandet att föräldrar har blivit arbetslösa. Med den politik som regeringen har fört när det gäller barnomsorgen har man i dag en tendens att betrakta barnen som om de vore tennsoldater, som man kan hantera som man vill. Man kan flytta grupper, blanda olika åldersgrupper, byta avdelningar m. m., för att få – som det heter – flexibilitet och för att utnyttja befintliga resurser bättre.

Detta har vi från vpk kritiserat. Det går inte att hantera barn på det här viset. I en situation där föräldrar blir arbetslösa är det därför viktigt att

tryggheten för barnen finns kvar, att de får stanna i de barngrupper där de hör hemma. En lösning på detta problem kan bli att barnen temporärt får byta barngrupp och sedan komma tillbaka, men det är inte någon bra kvalitet i en sådan hantering av barn. Därför behövs det kontinuitet.

Jag hade varit glad om Karin Söder än mer hade kunnat betona att regeringen vill verka på ett riktigt sätt för att arbetslöshet inte får vara grund för uppsägning.

*Om driften vid
Dalaverken i
Smedjebacken*

Anf. 9 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! När Inga Lantz säger att vi från regeringens sida skulle betrakta barn som tennsoldater som man kan flytta utan vidare har hon inte alls klart för sig vilka regeringens intentioner är och har inte heller studerat underlaget för våra förslag. Det är tvärtom så att den flexibilitet som Inga Lantz anser skulle vara negativ är ägnad att stärka barnens situation, att forma grupper som tillgodoser barnens behov av trygghet i barnomsorgen och som ger det bästa utbytet för barnen och föräldrarna när det gäller att få en trygg uppväxttid. Det är regeringens intentioner, och det är de kvalitetskrav som vi från regeringens sida ställer på barnomsorgen.

Anf. 10 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Den bild jag målade upp visar faktiskt vad som händer ute i kommunerna. Man försöker hitta modeller och variationer för att vara flexibel, och det är till skada för barnen. Man vill utnyttja befintliga resurser bättre, och det innebär större barngrupper inom institutionerna med oförändrad personaltäthet. Det är redan dåligt ställt med personal, så här behövs i stället en utbyggnad. Detta med arbetslösheten blir då ytterligare ett schackdrag för barnen. Man bör vara väldigt försiktig, och man bör vara mån om att trygga barnens miljö på ett och samma ställe, i den otrygga och röriga värld som vi lever i.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på frågorna 1981/82:338 och 339 om driften vid Dalaverken i Smedjebacken

Anf. 11 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Yngve Nyquist har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att rädda produktion och sysselsättning vid Dalaverken i Smedjebacken.

Lars-Ove Hagberg har frågat mig om regeringen är beredd att ingripa och förmå Atlas Copco att dra tillbaka planerna om en nedläggning av smedjan i Dalaverken i Smedjebacken och av bolaget utkräva att antalet arbetstillfällen i kommunen förblir av minst samma omfattning som f. n.

Jag behandlar frågorna i ett sammanhang.

Enligt vad jag har erfarit pågår MBL-förhandlingar om nedläggning av

Tisdagen den
4 maj 1982

---

*Om driften vid
Dalaverken i
Smedjebacken*

smidesverksamheten vid Dalaverken, som tillhör Atlas Copco. Eftersom förhandlingarna inte är avslutade, är jag inte beredd att närmare kommentera situationen. Jag vill dock nämna att företagsledningen har informerat mig om att personal som friställs vid en eventuell nedläggning av smidesverksamheten kommer att erbjudas arbete vid ASEA i det närbelägna Ludvika. Även andra Atlas Copco-enheter i Sverige avses komma att erbjuda arbetstillfällen.

Anf. 12 YNGVE NYQUIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga, som naturligtvis bottenar i att vi i Västerbergslagen – ja, i hela Kopparbergs län – är rädda om varje sysselsättningstillfälle vi har.

När man i slutet av 1960-talet skulle etablera den här smedjan med tillhörande verkstadsavdelning ansågs Smedjebacken som en lämplig ort. Atlas Copco tog kontakter i ärendet 1969. Kommunen startade omedelbart förberedelserna, köpte mark och började att planera. Man sålde ca 44 000 m² mark till Atlas Copco och gav option på ytterligare 53 000 m² i anslutning till samma område. 1975 – alltså fem år senare – utnyttjade Atlas Copco optionen och förvärvade marken. Industrielokaliseringen medförde att kommunen fick föranstalta om vägbyggnader och andra arbeten för industriområdet.

Kommunen har räknat ut att markförvärv samt byggande av vägar och vatten- och avloppsanläggningar, med avdrag för den köpeskilling som Atlas Copco erlagt, har kostat kommunen ca 555 000 kr. netto.

Den kommunala bostadsstiftelsen byggde bostäder, avpassade till företagets utlovade expansion. Kostnaden för dessa uppgick till 27,4 milj. kr.

Även staten har satsat pengar för att klara den här lokaliseringen. Det har utgått stöd i form av lokaliseringsslån. Enligt ett beslut den 18 april 1969 fick man ett lån på 9,5 miljoner, och genom en tilläggsansökan den 5 juni 1970 fick man ytterligare 3 965 000 kr., alltså sammanlagt 13 465 000 kr. Lånen hade 18 års löptid. Vidare har utbildningsbidrag utgått med sammanlagt drygt 1,5 milj. kr.

Det är alltså fråga om stora satsningar, som både kommun och stat har gjort. I företaget finns dessutom ett tekniskt kunnande, och risken är nu att detta kommer att gå förlorat. Om inte arbetskraften kan beredas arbete och bo kvar i kommunen, har man att förvänta ett skattebortfall på ca 6 milj. kr., och det motsvarar en höjning av utdebiteringen med ungefär 1:10.

I en sådan här situation känner naturligtvis de enskilda människorna en mycket stor oro. Det gör också de kommunala myndigheterna, liksom länsmyndigheterna.

Jag noterar att industriministern säger i svaret att han inte är beredd att kommentera detta ytterligare, eftersom förhandlingarna inte är avslutade. Industriministern antyder också vad som har sagts tidigare, nämligen att en annan företagare i Wallenberggruppen skulle vara beredd att ta över arbetskraften. Men min fråga lyder: Är industriministern beredd att verka för att den här nedläggningen inte kommer till stånd?

Anf. 13 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Atlas Copco avser ju att lägga ned smedjan vid Dalaverken i Smedjebacken. Jag tycker att det är fräckt och utmanande. Ordet skandal är ett lindrigt uttryck med tanke på att Atlas Copco nu redovisar en vinst på 584 milj. kr. och har delat ut 124 milj. kr. till aktieägarna. Det är inte första gången som industrikungen Wallenberg lämnar en hårt drabbad region och kommun åt sitt öde. Smedjebacken har redan 366 personer arbetslösa. Vid Hagge såg kanske 40 arbetstillfällen försvinner. 80 personer får sluta vid Stålsbergsgruvan, och järnverket – allt tillhör samma kommun – kommer att få problem med sysselsättningen i och med sammanslagningen med Boxholm.

Detta dråpslag är utdelat med stor cynism. Regioners och människors framtid är inte värda någonting, när det Wallenbergdominerade Atlas Copco skall maximera vinsterna.

39 personer avskedades i höstas vid Dalaverken. Nu står 140 i tur vid smedjan. Den återstående verksamheten har, säger de fackliga organisationerna, små möjligheter att överleva. Det handlar alltså om 230 jobbs vara eller inte vara på denna plats.

Smedjan är inte lönsam enligt Atlas Copco-ledningen och skall alltså läggas ned. Inte ens fackets förslag, innebärande personalminskningar, har funnit nåd inför bolagsledningen.

Svensk smidesindustri riskerar att uttraderas. Det svenska behovet på detta område är 170 000 ton per år, varav 70 000 ton görs i Sverige. Därmed är importen 60 %. Med en ytterligare nedläggning av smedjor riskerar vi att detta kunnande försvinner. Därför krävs någon form av planering och samordning. Wallenbergföretagen borde i första hand kunna samordna sina beställningar och sin upphandling med svenska smedjor. Då skulle vi kanske kunna behålla smedjan vid Dalaverken i Smedjebacken.

Industriministern vill inte kommentera situationen, eftersom förhandlingar pågår, men jag tycker att industriministern borde svara på den oerhört viktiga frågan: Skall vi behålla smideskunnandet i vårt land? Är man i så fall från regeringens sida beredd att agera för att en samordning skall komma till stånd, så att vi inte förlorar allt smideskunnande? Med tanke på industriministerns hänvisning till att MBL-förhandlingar pågår vill jag fråga: Är det först när nedläggningen är ett faktum som regeringen kommer in i bilden?

Beträffande möjligheterna för arbetarna vid Dalaverken att få jobb på ASEA har jag inhämtat information från ASEA. Där har division L, högspänningsapparater, stora problem och kan alltså inte ta emot fler arbetare. Division Z, transformatorer, har också problem. Med allra största sannolikhet blir det anställningsstopp vid ASEA i Ludvika. Det betyder att detta är ett stort lurendrejeri och skoj med människor, när det inte finns några jobb. Man lurar alltså arbetarna vid Atlas Copco och Dalaverken. Vilket socialt ansvar kommer regeringen att ta när situationen ser ut som den gör?

Nr 137

Tisdagen den
4 maj 1982

---

*Om driften vid
Dalaverken i
Smedjebacken*

Tisdagen den
4 maj 1982

*Om driften vid
Dalaverken i
Smedjebacken*

Anf. 14 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Får jag till svar på Lars-Ove Hagbergs sista fråga säga att regeringen har ett övergripande ansvar för näringspolitiken och arbetsmarknadspolitiken. Men inom de ramar och åtgärder som finns beslutade har företagen liksom de lokala och regionala myndigheterna att agera. Det är därför med en viss undran som jag fortlöpande tar ställning till frågor om vad regeringen har för avsikt att göra när det och det företaget vidtar produktionsomläggningar. Regeringen är inte förmyndare för enskilda företag. Företagen har att tillämpa de spelregler som gäller, och det är därför som jag har hänvisat till att MBL-förhandlingar pågår.

Jag känner till att det har förekommit utredningar, i vilka företrädare för personalen deltagit, om olika åtgärder för driften vid Dalaverken. Någon har sagt att man vänt på varje sten minst två gånger och inte hittat något uppslag till åtgärder för överlevnad – beklagligtvis. Man har gjort en grundlig utredning genom löntagarkonsulternas medverkan. Man har dess värre inte kunnat föreslå några bärkraftiga åtgärder. Ett par anställda har övervägt att ta över verksamheten, och Atlas Copco har förklarat sig berett att skänka bort anläggningen, men man har tyvärr inte fått de nödvändiga krediterna från bankerna.

Man har undersökt möjligheterna med joint venture med andra stora smedjor, men det har inte kunnat genomföras.

Det har alltså vidtagits en rad åtgärder av företaget och personalen. Jag vill till Yngve Nyquist säga att från regeringens sida är vi beredda till insatser när de lokala och regionala myndigheterna har analyserat situationen och när det finns projekt som man vill satsa på och som behöver statsmakternas medverkan för att realiseras.

Anf. 15 YNGVE NYQUIST (s):

Herr talman! Det var ju ändå en utfästelse.

Här får man alltså notera att företaget har tagit statens och kommunens tjänster i anspråk. Man har skapat stora förväntningar i bygden sedan 1970-talets början. Men från fackets sida var det många anmärkningar i början. Det var uttjänta maskiner, och projekteringen och planeringen var dålig. Det tog sex år innan maskinerna hade trimmats in och personalen nått en acceptabel utbildning.

Då var kapaciteten mycket högre än behovet. Man bearbetade legomarknaden hårt, och man fick dåliga priser. Trots det ökades antalet anställda år 1979 mot fackets varning. 1980 fortsatte man att öka antalet anställda, och vid det årets slut var man uppe i 253 personer.

Så kommer vi över till 1981, och i mars varslade man om fyradagarsvecka. Därmed börjar trasslet.

Nu är marknaden utsatt för dumping. En stor smedja skall alltså läggas ned enligt ägarens önskan.

För ett par veckor sedan deltog jag tillsammans med representanter för facket och kommunerna i en uppvaktning för direktionen för Atlas Copco. Fackets idéer om framtiden mönstrades ut. Det fanns ingen förståelse för att

fortsätta driften vid smedjan. Ett viktigt manufakturingsavsnitt minskas alltså drastiskt. Så har det tidigare gått med gjuteribranschen. Våra produktionsresurser blir allvarligt begränsade. Det är beklämmande, herr statsråd, och jag efterlyser åtgärder i en sådan situation.

Det är besvärande när gruvorna läggs ned, men då är det fråga om svårigheter att sälja malm. Atlas Copco är ett seriöst verkstadsföretag med goda vinster, som Lars-Ove Hagberg nyss har påpekat. Man fakturerar för 7,5 miljarder, man fondemitterar, och man ökar sin utdelning. Det är i en sådan situation som man har anledning att vädja till statsrådet att ingripa för att rädda ett produktionsavsnitt och sysselsättningen.

Anf. 16 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Det måste vara något fel på ramarna och spelreglerna om industriministern kan ta del av vad som görs men inte tar något ansvar för smidesindustrin i Sverige. Vi har andra branscher som har fallit och som icke i tid fått den injektion som behövts för att inte ramla ihop. Gjuteribranschen är ett aktuellt exempel.

Jag tycker att industriministern och regeringen skulle fundera litet på om inte Wallenbergs alla enheter borde samordna sina uppköp i svenska smedjor. Det vore väl en uppgift för den svenska regeringen att se till att det sker.

Det av fackföreningen framlagda förslaget anser fackföreningen och konsulten vara fullt realistiskt att bygga vidare på. Men det anser inte Atlas Copcos ledning. Man skall tydligen ha vinstmaximering här.

Sedan ligger det väl en sak i botten, som inte får glömmas bort, och det är att bormaskintillverkningen i Atlas Copco håller på att flyttas utomlands. Det är väl en av orsakerna till att denna smedja skall läggas ned. Vad tänker industriministern göra åt en sådan åtgärd, som innebär en utarmning av den svenska industrin? Man kan väl inte bara bocka för Kung Wallenberg och för vad han gör i det här landet för att ta bort jobb.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1981/82:169 om riksväg 41 mellan Borås och Varberg

Anf. 17 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Hans Nyhage har frågat mig om jag är beredd att medverka till att medel ställs till förfogande för en ombyggnad av riksväg 41 i en större omfattning och i en snabbare takt än vad som anges i vägverkets utbyggnadsplan.

Riksdagen har vid flera tillfällen – senast vid behandlingen av 1983 års vägenslag – framhållit förtjänsterna av det decentraliserade beslutsfattande som tillämpas. Det är således inte kommunikationsministerns utan de lokala politikernas uppgift att i kommuner och länsstyrelser verka för att enskilda

Tisdagen den
4 maj 1982

---

*Om riksväg 41
mellan Borås och
Varberg*

vägojekt kommer med i planerna för byggande av vägar. F. n. pågår arbete med att revidera dessa planer. Nya planer skall upprättas för åren 1984–1993. Frågan om ombyggnad av väg 41 tas således upp i det sammanhanget.

Tidigareläggning av vägbyggen är emellertid också en viktig arbetsmarknadspolitisk åtgärd. En bra infrastruktur är dessutom en förutsättning för ett fungerande näringsliv. Möjligheterna att kunna bygga om väg 41 med sysselsättningsmedel är beroende främst av arbetsmarknadsläget i regionen men även – eftersom vi har en decentraliserad vägplanering – av den prioritering som görs i samband med framtagande av planer för byggande av vägar i länet.

Anf. 18 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Elmstedt för svaret. Tyvärr tvingas jag konstatera att statsrådet inte har speciellt mycket att bidra med när det gäller att söka komma till rätta med de ytterst besvärliga förhållanden som gäller för riksväg 41 mellan Borås och Varberg. Det råder, som jag har påpekat i min interpellation, total samstämmighet från alla som över huvud taget har med vägen att göra om att det är hög tid att den sätts i sådant skick att den motsvarar de krav som man med all rätt måste ställa på en väg av denna karaktär i en allt trafikintensivare tid. Bakom denna samstämmiga uppfattning står landsting och kommuner, polis och brandkår, näringslivet, fackliga och andra organisationer, åkerier, politiska partier och allmänheten.

Riksväg 41 är centralväg inom ett område där ca 20 % av landets befolkning bor, dvs. landets näst största befolkningsområde. Den går igenom min egen hemkommun, Marks kommun. Det är landets mest tekodominerade kommun. Sju av tio industrianställda är sysselsatta inom teko. En differentiering och omstrukturering av industrin måste ske. Vägarnas betydelse när det gäller att utveckla näringsliv och företagsamhet är mycket stor. Det allvarliga sysselsättningsläge som råder talar för särskild förtur för utbyggnaden av riksväg 41.

Kollektivtrafiken måste förbättras, inte minst för att oljeberoendet skall kunna nedbringas. Pendlingen inom regionen är stor. Det är således samhällsekonomiskt lönsamt att satsa på ökad kollektivtrafik. Detta kräver goda vägförhållanden. Regionalpolitiska skäl talar således för en utbyggnad.

Riksväg 41 har mycket låg standard med tanke på trafikintensiteten. Den torde vara landets sämsta riksväg. Den är smal, har många väkanslutningar och tomtutsläpp samt passerar genom flera tätbebyggda områden, där många slåss om utrymmet. Den belastas av en omfattande tung trafik, bl. a. av transporter till och från Värö bruk. Den är högt olycksbelastad. Eftersom många sjuhäradsbor har sommarställen vid västkusten råder en mycket intensiv trafik under perioden april–oktober. Särskilt intensiv är den från fredag eftermiddag till måndag morgon. Köbildningar är vanligt förekommande. Tidsförlusterna är betydande. Även trafiktekniska skäl talar således för en utbyggnad.

Från polisens sida understryker man särskilt den höga olycksbelastning som råder på grund av de många vägkorsningarna. En ny riksväg 41 utanför Kinna, Skene och Berghem, som gränsar till varandra, skulle enligt polisens uppfattning påtagligt nedbringa antalet olycksfall. Men just den sträckan skall enligt föreliggande vägplan inte åtgärdas förrän efter 1994. Polisens uppfattning delas helt av landstinget. Landstinget framför sjukvårdsmässiga synpunkter och understryker att riksväg 41 är det viktigaste objektet i hela Älvsborgs län.

Även från räddningstjänsten understryker man nödvändigheten av en bra riksväg. Där har man nu stora problem oavsett färdriktningen på grund av att vägen proppas igen, särskilt fredag till söndag. På ett antal platser går det helt enkelt inte att ta sig förbi vid en utryckning på grund av långa bilköer i båda riktningarna. De ödesdigra konsekvenserna härav är uppenbara.

Som ytterligare ett vittnesmål om följderna av den dåliga riksvägen vill jag referera till vad Södra Skogsägarna har anfört. Ca 13 000 lass virke, 400 000 ton, går årligen på riksväg 41. Det gör varje vardag 58 lass under 45 veckor om året. Med dessa siffror som bakgrund har skogsägarna räknat ut att man skulle tjäna 50 000 kr. per år enbart på förbättringar mellan Kinna, Skene och Berghem. Med en ombyggd väg skulle *tidsvinsten* innebära en besparing på 400 000 kr. per år. De ifrågakvarande fordonen är 22 meter långa och väger 52 ton. De behöver, som var och en förstår, bra vägar för att snabbt komma fram till sin bestämmelsestation och för att inte trafiksäkerheten skall riskeras för de många andra som använder riksvägen.

Herr talman! Det skulle vara möjligt för mig att fortsätta uppräknningen av skäl som framförs från olika håll om nödvändigheten av en upprustning av riksväg 41. Det bör emellertid rimligen vara tillräckligt i det avseendet med vad jag anfört. Samstämmigheten i inställning och uppfattning är otvetydig.

Naturligtvis inser jag till fullo den knapphet på resurser som råder och att dessa skall fördelas över en rad olika objekt. Men likväl dristar jag mig att påstå att riksväg 41 står främst i angelägenhetsgrad och därför bör prioriteras. Det var för att söka åstadkomma denna prioritering jag bad om statsrådets hjälp. Statsrådet är ju väl införstådd med ärendet, bl. a. genom ett bilistprogram i Sveriges Radio. Med all respekt för värdet av det decentraliserade beslutsfattandet, utesluter ju inte detta att särskilda insatser kan göras när extraordinära skäl föreligger, som fallet är här. Statsrådet bör rimligen vara en av dem som kan medverka till att dessa insatser görs.

Därtill kommer att sysselsättningssituationen i regionen är djupt allvarlig. Många människor, till betydande del ungdomar, går helt utan arbete. Alla är vi överens om att dessa människor skall ha samhällets hjälp och stöd. Detta förutsätter ekonomiska insatser från samhällets sida. Det måste ju då vara bättre, såväl för den enskilde som för samhället, att dessa insatser görs i form av ett avlönat arbete. Åtskilliga av dem som nu går arbetslösa torde kunna göra en värdefull arbetsinsats på ett vägbygge. Statsrådet framhåller också mycket riktigt att tidigareläggande av vägbyggen är en viktig arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Arbetsmarknadsläget i denna tekoregion kan rimligen

inte bedömas på något annat sätt än att det är alldeles nödvändigt med särskilda insatser. Genom att *nu* gå i författning om att bygga om riksväg 41 framskaffar man *en* form av dylika insatser.

Eftersom jag tyvärr inte kan utläsa något besked i statsrådets svar på min interpellation, vill jag nu formulera mig på följande sätt: Anser statsrådet att det finns skäl som talar för att en utbyggnad av riksväg 41 bör komma till stånd?

Anf. 19 WILHELM GUSTAFSSON (fp):

Herr talman! Jag har begärt ordet för ett inlägg i den här debatten närmast för att ge eftertryck åt de önskemål och uppfattningar om denna vägfråga som Hans Nyhage här har framfört och som är allmänt förhärskande i hela Sjuhäradsbygden.

Riksväg 41 är den helt dominerande kommunikationsleden genom Viskadalen. Den sammanbinder de folkrika kommunerna Borås och Mark, och den utgör genomfartsled mot Halland för stora delar av Västergötland.

Den tunga trafiken på vägen är av betydande omfattning – helt naturligt f. ö., då både Borås och Viskadalen är starkt industrialiserade områden och timmertransporterna från södra Älvsborg till Värö i huvudsak belastar denna väg. För Viskadalen och Sjuhäradsbygden liksom för stora delar av det övriga Västergötland är vägen en livsnerv.

Att riksväg 41 är väl värd den beteckning som åkare i dag brukar ge den, "riskväg 41", behöver man inte göra många resor på vägen för att konstatera.

Speciellt delen från Borås till söder om Svaneholm har en skandalöst dålig standard för att vara en riksväg. Den kurvar sig fram i den smala dalgången i omedelbar anslutning till Viskan på ett sätt som skapar risker redan vid god väderlek. Man kan lätt föreställa sig hur riskerna på den smala vägbanan flerdubblas vid dimma, mörker och halt vinterväglag.

Det är klart att den av mig omnämnda sträckan är det allra besvärligaste hindret för en väl fungerande trafik, men det finns åtskilliga andra besvärliga passager på vägen ned till Hallandsgränsen, bl. a. genom Kinna, Skene och Berghem.

Trafikriskerna blir sannerligen inte mindre genom att bebyggelsen på ömse sidor om vägen är tät och samhällena följer vägen.

Att den här vägen har en undermålig standard noterade både trafikanter i allmänhet och även vägmyndigheter under tidigt 1960-tal. Då började också det projekteringsarbete som nu i bästa fall kan omsättas i byggstart 1985. Och om arbetet med vägen skulle kunna komma i gång enligt fördelningsplanen så är det bara delen Borås–Kinna och genomfarten i Hörred som kommer med under tioårsperioden fram till 1994. Då återstår fortfarande sträckan Kinna–Berghem och genomfart i Björketorp. Undra på att vägens trafikanter och de kommunala myndigheterna misströstar.

Vi som framför de här synpunkterna till kommunikationsministern i dag är naturligtvis medvetna om att resurserna för vägbyggande är begränsade, men

vi menar att det ur många synpunkter är önskvärt att pröva om det inte finns möjlighet att disponera både sysselsättningsmedel och kommande års vägmedel på ett sådant sätt att ombyggnaden av riksväg 41 kan komma i gång snabbare än enligt planerna och om möjligt slutföras i rask takt.

Det skulle vara offensiv sysselsättningspolitik, sett ur flera synpunkter. Självva ombyggnaden skulle ta i anspråk arbetskraft som nu är utan arbete, och en ny väg skulle skapa förbättrade betingelser för näringslivet i denna bygd som har en mycket besvärande situation på grund av nedgången i tekossysselsättningen.

Vi är medvetna om att kommuner och länsstyrelse har att göra prioriteringarna. Och det har de gjort. Men länsstilletdelningen visar sig vara otillräcklig.

För folket i Sjuhäradsbygden spelar det ingen roll om vägbygget genomförs med ordinarie budgetmedel eller med pengar anslagna för arbetsmarknadspolitiska insatser. Huvudsaken är att vägbygget kommer i gång så snart som möjligt.

Vår vädjan till kommunikationsministern och regeringen i övrigt att de skall göra allt vad de kan för att påverka en snabb utveckling är välmotiverad och entragen. Och den stöds av alltmer irriterade trafikanter, allmänhet och kommunala myndigheter.

Anf. 20 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Jag vill börja med att ge ett direkt svar på Hans Nyhages fråga om jag anser att det finns skäl för ombyggnad av väg 41. Svaret är ja.

Wilhelm Gustafsson talade sedan om att länsstilletdelningarna är för små och att det är orsaken till att vägbyggena inte sätts i gång. Ja, visst. Det är brist på pengar som det handlar om, och Wilhelm Gustafsson är välkommen i kampen när det gäller att ta fram mer pengar till vägarna. Det finns utrymme för insatser, det försäkrar jag.

I det här länet var tidigare väg 40 det projekt som ansågs mest angeläget att fullfölja – och som också fullföljts. Och nu kommer väg 41. Men man skall komma ihåg att det handlar om 200 milj. kr. Det är alltså inga små summor, vilket gör att det kommer att dröja innan det hela blir färdigt.

I det sysselsättningspaket som regeringen beslutade om förra veckan anvisades bortemot ett par hundra miljoner till vägarna. Men då hade vi att ta hänsyn till i vilka län arbetslösheten var som störst på bygg- och anläggningssidan. Då kom Älvsborgs län litet för långt ned på prioriteringslistan för att komma med i den här omgången. Men jag kan försäkra bägge talarna att Älvsborgs län och väg 41 säkert finns med i konkurrensen när det eventuellt på nytt blir aktuellt med några pengar vid sidan av ordinarie anslag.

Anf. 21 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Jag vill gärna tacka för det korta, konkreta och precisa svar som statsrådet gav på den fråga jag avslutade mitt anförande med. Det ligger nära till hands att följa upp den frågan med ytterligare en fråga, nämligen: Är

statsrådet då villig att verka för att detta arbete snarast också kommer till stånd?

Bevisen för att detta är angeläget, ja nödvändigt, är otvetydiga – de är uppenbara. Därför vore det angeläget att få ett besked av statsrådet om statsrådet från sin sida vill medverka till att arbetet också kan sättas i gång så snart som möjligt.

Den relativt korta sträckan mellan Kinna och Berghem skall enligt planen inte börja åtgärdas förrän efter 1994. Det betyder att den inte är färdig förrän i slutet av seklet. Dess värre är olycksfrekvensen där mycket stor. På grund av att man skall vänta så länge kan vi alltså se fram emot en mycket bekymmersam tid, inte minst när det gäller antalet olycksfall. Det är mycket angeläget att vi snarast möjligt får till stånd en utbyggnad. Jag upprepar därför för tredje gången min fråga: Är statsrådet villig att nu verka för att denna utbyggnad snarast kommer till stånd?

Anf. 22 WILHELM GUSTAFSSON (fp):

Herr talman! Jag är naturligtvis också glad över att statsrådet känner med oss som har bekymmer med riksväg 41. Vi hade en lidandes historia med riksväg 40. Det tog många, många år innan den blev klar. Skall vi nu få en lika lång lidandes historia med riksväg 41, tycker vi nog att Älvsborgs län mer än nog fått känna av den knapphet på medel för vägbyggande som råder. Det är också en fråga om fördelningen mellan länen. Vi skulle gärna vilja att man i detta sammanhang tänkte litet mer på just Älvsborgs län.

Anf. 23 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Jag förstår Wilhelm Gustafssons uppfattning, att man skall tänka alldeles speciellt på Älvsborgs län. Jag tror att det finns andra ledamöter i kammaren som tycker att man skall tänka på andra län, och det är väl däri problemet ligger.

Jag känner väl till förhållandena utefter riksväg 41 och har gjorts uppmärksam på dem tidigare i olika sammanhang. Men som jag sade i mitt svar har vi inte ministerstyre här i landet, utan man får i stora drag följa de lokala och regionala myndigheternas uppfattning. Och de har nu den här vägen högst upp på prioriteringslistan, så vid första bästa tillfälle då det ges ett utrymme utöver ordinarie anslag kommer, som jag nyss sade, väg 41 med i bilden.

Allt detta skall göras i en tid då regeringen ibland från en del håll får höra att den inte är tillräckligt återhållsam, att den borde spara mera pengar, att sparmålsättningen måste upprätthållas, osv. Det är klart – det hoppas jag Hans Nyhage förstår – att sådant går ut också över vägarna. Det är att beklaga.

Anf. 24 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Jag är fullt införstådd med att problemen är stora, och jag är den förste att medge att vi måste vara återhållsamma på alla områden. Men som jag nämnde i mitt inledningsanförande kan det finnas skäl att prioritera

på detta område. Det utesluter inte att man då också kan vara återhållsam när det gäller vägbyggnadsfrågorna.

Jag vill gärna till protokollet läsa in vad vägverket har sagt om den ifrågavarande sträckan i sitt eget presentationsmaterial. Man säger att "när en ny riksväg 41 är utbyggd i ny sträckning från Berghem till Borås beräknas antalet olyckor på det berörda vägnätet minska från 167,3 till 121,3 per år. Dvs. en reduktion med 46 olyckor per år."

Den siffran tål att tänka på. Olyckorna går ju inte på något sätt att värdera i pengar, men siffran är sannerligen talande nog.

Av vägverkets egna beräkningar framgår det också att lönsamheten för ombyggnaden av hela sträckan är stor. Ett lönsamhetstal på sträckan Kinna-Borås beräknas till 15,2 %. Lönsamheten på sträckan Berghem-Kinna är 17,2 %, genom Horred 15 % och förbi Björketorp 14,7 %. Hela ombygganden är alltså ytterst lönsam, inte minst biten Berghem-Kinna som enligt vägverket läggs utanför denna planeringsperiod.

Detta är mycket talande siffror, som ytterligare understryker det angelägna i att man så snabbt som möjligt kommer i gång med arbetet.

Anf. 25 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! För att inga oklarheter skall råda vill jag tala om att den här olycksstatistiken är känd. Vi vet att bättre vägar betyder färre olyckor. Vi har under en tioårsperiod mycket kraftigt pressat ned antalet trafikolyckor i landet.

Som jag har sagt tidigare – och jag vill gärna slå fast det – anser jag att de investeringar som vi gör när vi bygger om vägar är utomordentligt viktiga. De betyder en förstärkning av bygden i allmänhet. Det blir inte bara säkrare vägar utan också en uppräckning av näringslivet.

Jag har noterat bägge talarnas stora intresse för att satsa mer pengar på vägarna och kommer att dra vissa växlar på det i min fortsatta kamp för att få pengar till denna sektor.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1981/82:2526 till konstitutionsutskottet

1981/82:2527 till skatteutskottet

7 § Föredrogs men bordlades åter

Utrikesutskottets betänkande 1981/82:20

8 § Anf. 26 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens fördragningslista uppförs dels utrikesutskottets betänkande 20, justitieukskottets betänkanden 40 och 43 t. o. m. 46 främst bland två gånger bordlagda ärenden, dels finansutskottets betänkande 27 närmast efter finansutskottets betänkande 25.

Nr 137

Tisdagen den
4 maj 1982

---

*Om riksväg 41
mellan Borås och
Varberg*

9 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1981/82:218 Försäljning av viss statlig fast egendom

10 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1981/82:2528 av *Arne Andersson* i Ljung *m. fl.*

1981/82:2529 av *Gösta Bohman* *m. fl.*

1981/82:2530 av *Gunnar Biörck* i Värmdö

1981/82:2531 av *Elisabeth Fleetwood*

1981/82:2532 av *Lars Werner* *m. fl.*

Reformerad inkomstbeskattning (prop. 1981/82:197)

1981/82:2533 av *Eric Enlund* *m. fl.*

1981/82:2534 av *Karin Israelsson* *m. fl.*

1981/82:2535 av *Göran Karlsson* *m. fl.*

1981/82:2536 av *Sten Svensson*

1981/82:2537 av *Lars Werner* *m. fl.*

Skrivelse från talmanskonferensen med överlämnande av ett från riksdagens utskottskommitté inkommet betänkande om riksdagens utskott (förs. 1981/82:22)

11 § Anmäldes och bordlades

Socialutskottets betänkanden

1981/82:41 Anslag till Ekonomiskt stöd till barnfamiljer *m. m.* och till Sociala serviceåtgärder (prop. 1981/82:100)

1981/82:42 Vissa arbetsmiljöfrågor

Trafikutskottets betänkanden

1981/82:31 Tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1981/82 (prop. 1981/82:125)

1981/82:32 Exportverksamhet *m. m.* inom luftfartsområdet (prop. 1981/82:185)

Näringsutskottets betänkanden

1981/82:25 Etableringskontroll och branschregister *m. m.* (prop. 1981/82:100)

1981/82:35 Styrelserepresentation för samhället i vissa stiftelser (prop. 1981/82:112)

12 § Meddelande om frågor

Nr 137

Tisdagen den
4 maj 1982

Meddelades att följande frågor framstälts

den 3 maj

1981/82:366 av *Olof Palme* (s) till utrikesministern om medling av FN i konflikten mellan Argentina och Storbritannien:

Av vilken anledning avvisade utrikesministern den 26 april 1982 en medlarinsats av FN i konflikten mellan Argentina och Storbritannien och av vilken anledning underlät utrikesministern därvid att mana till återhållsamhet vid användningen av våld?

den 4 maj

1981/82:367 av *Anita Gradin* (s) till utrikesministern om förhållandena i Turkiet:

Europarådets rådgivande församling uppmanade vid sitt möte i januari medlemsländernas regeringar att använda sig av artikel 24 i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, när det gäller förhållandena i Turkiet. Enligt den kan fördragsslutande part hänskjuta varje påstående om kränkning av bestämmelserna i konventionen till den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna. Sedan mitten av februari har Sverige deltagit i en arbetsgrupp bestående av de skandinaviska länderna samt Holland och Frankrike, vars uppgift skulle vara att överväga vilka handlingsmöjligheter – däribland att föra frågan inför kommissionen för de mänskliga rättigheterna – som kan finnas.

När beräknas arbetsgruppen slutföra sitt arbete om förhållandena i Turkiet och vilka slutsatser har den svenska regeringen kommit till med anledning av gruppens arbete?

1981/82:368 av *Sven Henricsson* (vpk) till jordbruksministern om bevarande av de outbyggda strömmarna i Ljungan:

I en till Jämtbygdens tingsrätt, vattendomstolen, i mars 1980 ställd ansökan har delägarna i Havern–Mellansjöns reglering yrkat på tillstånd för ombyggnad av dammar för Havern–Mellansjöns reglering samt uppförande av Haverö kraftverk i Ånge kommun, Västernorrlands län. Enligt uppgift lär ärendet numera vara hänskjutet till regeringen för avgörande. Stora delar av ortsbefolkningen, liksom lokala och regionala myndigheter och naturvårdsverket, synes icke tillstyrka utbyggnadsplanerna. Det är här fråga om de sista återstående outbyggda strömmarna i Ljungan med betydande miljövärden och naturskönhetsvärden.

---

*Meddelande om
frågor*

Nr 137

Tisdagen den
4 maj 1982

---

*Meddelande om
frågor*

Jag vill mot denna bakgrund ställa följande fråga till jordbruksministern:

Är regeringen beredd att verka för att de aktuella outbyggda strömmarna i Ljungan bevaras?

13 § Kammarén åtskildes kl. 15.53.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert